

Albino Nagy

IZDAVAČ
Institut za filozofiju
Ulica grada Vukovara 54
Zagreb
www.ifzg.hr

ZA IZDAVAČA
Luka Boršić

RECENZENTI
Prof. dr. sc. Srećko Kovač
Doc. dr. sc. Gabriela Bašić Hanžek
Dr. sc. Hrvoje Potlimbrzović

GRAFIČKA PRIPREMA I DIZAJN
Marin Martinić Jerčić

TISAK
Grafomark d.o.o.

ISBN 978-953-7137-98-4

CIP zapis je dostupan u nacionalnom skupnom katalogu
knjižničnog sustava Bukinet pod brojem 991005922449909366.

Ova knjiga rezultat je istraživanja na projektu *Nove teme u
hrvatskoj filozofiji od 1874. do 1945. godine*, IP-2022-10-5438
koji financira Hrvatska zaklada za znanost.

Ivan Macut

ALBINO NAGY

 Institut za
filozofiju

Zagreb, 2025.

SADRŽAJ

Predgovor	7
I. Studija o Albinu Nagyu	11
Umjesto uvoda – <i>Status quaestionis</i> o životu i djelu Albina Nagya	13
1. O životu i djelovanju	37
1.1. Dalmatinac	37
1.2. Obitelj	38
1.3. Školovanje	43
1.4. Nastavnički i spisateljski rad	46
1.5. Posljednji mjeseci i smrt	51
2. Filozofska misao Albina Nagya	57
2.1. Filozofija odgoja	58
2.2. Radovi iz psihologije	79
2.3. O logici općenito	87
2.4. Matematička logika	98
2.5. Matematička spoznaja kod Platona	117
2.6. Radovi o Empedoklu	123
2.7. XII. kongres orijentalista u Rimu	130
2.8. Dalmatinci prevoditelji u srednjem vijeku	137
3. Filozofska bibliografija	141
II. Prijevodi izabranih filozofskih radova	147
1. Filozofija u srednjim školama (I)	149
2. Filozofija u srednjim školama (II)	155
3. Pedagoška pitanja. Poučavanje filozofije u licejima	161
4. Logika u životu	165
5. Predviđanje budućnosti	177

6. Matematička spoznaja u Platonovoj filozofiji	193
7. Nyāya i aristotelovska logika	215
8. Prvi podaci o logici	219
9. Neki teoremi o logičkim funkcijama	249
10. O nedavnom pitanju o dimenzijama prostora	253
11. Novi misticizam	275
12. Podvojenje osobnosti	297
13. Normalne činjenice i morbidne činjenice u psihologiji	311
Literatura	329
Kazalo imena	337

Predgovor

Knjiga *Albino Nagy* Ivana Macuta podijeljena je u dva dijela: »Studija o Albinu Nagyu« i »Prijevodi izabраних filozofskih radova«.

Na početku prvog dijela autor nas upoznaje s dosadašnjim istraživanjima Albina Nagya (1866. – 1901.) koji je bio poznat hrvatskoj i talijanskoj filozofskoj i kulturnoj javnosti. U ovom dijelu, među inima, Macut, na temelju svojega arhivskog istraživanja, iznosi dosad nepoznate činjenice iz Nagyeva života. Primjerice, Macut je utvrdio točan datum njegove smrti, 20. ožujka 1901. godine. Macut zatim daje pregled dosadašnje analize Nagyeva filozofskog rada kod Venture Reyesa Próspera, Alessandra Padoe, Ildebranda Tacconija, Hede Festini, Maura Nastija De Vincentisa, Emilija Gatticoa, Srećka Kovača, Erike Luciano, Marija Piazze, Hrvoja Potlimbrzovića i u svojim vlastitim tekstovima. Tacconi je dao sveobuhvatan pregled Nagyevog rada u psihologiji, povijesti logike i matematičkoj logici. Festini je istraživala Nagyevu logiku i filozofiju znanosti, smještajući njegovu misao u širi kontekst vremena. Potlimbrzović se fokusirao na Nagyev udžbenik *Principi di logica* iz 1891. godine. Svi navedeni autori slažu se u tomu da je Nagy bio jedan od najvažnijih filozofa i logičara svog vremena u Europi. U ovom dijelu knjige Macut nudi svoju interpretaciju filozofske misli Albina Nagya. Premda je Nagy prije svega logičar i najvažniji su mu radovi iz toga područja, Macut analizira i druge teme iz njegova opusa: psihologiju, spoznaju kod Platona, njegova dva teksta o Empedoklu, a osvrće se i na Nagyeve komentare o XII. kongresu orijentalista u Rimu 1899. godine (sam Nagy bio je i orijentalist) i Dalmatincima prevoditeljima u srednjem vijeku. Macut u ovom dijelu detaljno ana-

lizira dva Nagyeva teksta iz filozofije odgoja: »Questioni pedagogiche. L'insegnamento della filosofia nei Licei« i »Filosofia nelle Scuole Secondarie« kao svjedočanstva o Nagyevim razmišljanjima o pedagogiji te zaključuje da je Nagy smatrao da poučavanje psihologije i filozofije u srednjim školama usađuje načela zdravog morala i pomaže u održavanju društvenog poretka. Logika, kao metoda znanstvenog istraživanja i vježbanje uma u ispravnom razmišljanju, neophodna je za proučavanje drugih disciplina, ističući pritom važnost načina predavanja. Filozofiju trebaju predavati stručni učitelji s dubokim znanjem filozofije, a ne nastavnici drugih predmeta koji su se priučili filozofiji. Na kraju prvog dijela autor donosi filozofsku bibliografiju Albina Nagya koja je podijeljena na osam dijelova: autorske knjige, uredničke knjige, članci, prikazi znanstvenih skupova, pretisak znanstvenih članaka (separati), prikazi knjiga, neobjavljeni radovi i izgubljeni radovi.

Drugi dio knjige donosi prijevode trinaest Nagyevih filozofskih, logičkih i psiholoških tekstova s talijanskog na hrvatski jezik. Riječ je o sljedećim tekstovima: »Filozofija u srednjim školama (I)«, »Filozofija u srednjim školama (II)«, »Pedagoška pitanja. Poučavanje filozofije u licejima«, »Logika u životu«, »Predviđanje budućnosti«, »Matematička spoznaja u Platonovoj filozofiji«, »Nyāya i aristotelovska logika«, »Prvi podaci o logici«, »Neki teoremi o logičkim funkcijama«, »O nedavnom pitanju o dimenzijama prostora«, »Novi misticizam«, »Podvojenje osobnosti« i »Normalne činjenice i morbidne činjenice u psihologiji«.

Na kraju knjige nalazi se popis literature i kazalo.

Heda Festini, prva hrvatska istraživačica života i djela Albina Nagya, u svom opširnom članku »Logistika Trogirana Albina Nađa« iz 1975. godine zapisala je: »Talentirani trogirski filozof A. Nađ (Albin Nagy) postigao je u svojoj prebogatoj djelatnosti raznovrsne i stvaralački samosvjesne rezultate«.¹ Knjiga *Albino Nagy* potvrđuje ovu tezu i pokazuje svu širinu njegovih interesa. Od posebnog su značaja prijevodi u ovoj knjizi zahvaljujući kojima će hrvatski znanstvenici moći potpunije pristupiti

¹ Heda Festini, »Logistika Trogirana Albina Nađa«, *Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine* 1–2 (1975), p. 75.

istraživanju filozofije Albina Nagya. Prijevodi su ujedno učinili Nagya pristupačnijim zainteresiranim čitateljima u Hrvatskoj.

Posebno mi je zadovoljstvo što je prva knjiga o Albinu Nagyu objavljena u sklopu projekta *Nove teme u hrvatskoj filozofiji od 1874. do 1945. godine*, koji financira Hrvatska zaklada za znanost, i u izdanju Instituta za filozofiju u Zagrebu koji posebnu pažnju posvećuje istraživanju hrvatske filozofije, hrvatskih filozofkinja i filozofa te prevođenju djela hrvatskih filozofa koji su pisali na stranim jezicima na hrvatski jezik.

Ivana Skuhala Karasman

Voditeljica projekta

*Nove teme u hrvatskoj filozofiji
od 1874. do 1945. godine*